

ROLANDS LEBUSS

EKSPERTS

Eksperta sertifikāts Nr. 005.

Sertifikāts izsniegts 14.05.2010., derīgs līdz 13.05.2023.

SIA „Enviroprojekts”,
Reģ. Nr. LV40003683283

RL/415/06.03.2020.

Eksperta Rolanda Lebusa (eksperta sertifikāts Nr. 005; sertifikāts izsniegts 08.04.2013, derīgs līdz 13.05.2023) eksperta atzinums par ornitoloģisko situāciju *Natura 2000* teritorijā dabas liegumā “Diļļu pļavas” ar rekomendācijām putnu dzīvotņu turpmākai apsaimniekošanai.

Atzinums sagatavots saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem Nr. 925 (Rīgā 2010. gada 30. septembrī, prot. Nr. 50 7. § “Sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu atzinuma saturs un tajā ietvertās minimālās prasības”. Atzinums sagatavots atbilstoši eksperta kompetencei, kas ļauj izvērtēt putnus.

2.1. biotopu grupa, suga vai sugu grupa, par kuru sniedz atzinumu;

Putni un to dzīvotnes (atbilstoši kompetencei).

2.2. pētāmās teritorijas apsekošanas datums un meteoroloģiskie apstākļi, apsekošanas ilgums, atrašanās vieta (kadastra numurs, adrese, platība) un izpētes metodes (piemēram, transektes, randomizēta parauglūkumu izvēle, fotofiksācija, maršruta iezīmēšana ar ģeogrāfiskās pozicionēšanas sistēmu);

Natura 2000 teritorija dabas liegums “Diļļu pļavas” (kods LV0521300) un tās perifērija Alsungas novadā (turpmāk atzinumā saukta par izvērtējamo teritoriju) dabā apsekota š.g. 15. – 16. jūnijā. Izvērtējamās teritorijas apsekošanā asistē Natalja Lebuse.

15.06.2019.

Plkst. 18:30 – 20:35. Izbraukta apkaime, t.sk., pa nobraukts bijušā šaursliežu dzelzceļa stigu gandrīz līdz Vankai un apbraukāta Užavas paliene iepretim dabas liegumam. Novērojumi veikti no lēni braucošas automašīnas un īslaicīgiem apstāšanās punktiem visā maršrutā.

Plkst. 20:35 – 23:55. Nakšņošanas vieta pie viensētas “Dilles” paliekām. Veikti novērojumi no nakšņošanas vietas uz nogāzes terases, blakus viensētas “Dilles” paliekām, iepretim raktajām bedrēm.

Laika apstākļi optimāli putnu augstai aktivitātei: saulains, skaidrs, vējš 1 – 2 balles pēc Boforta skalas, gaisa temperatūra +22°C. Uz vakara pusi sāk izkrist rasa, norimst vējš, gaisa temperatūra pazeminās līdz +17°C.

Putnu aktivitāte augsta kā pa dienu, tā līdz vēlam vakaram un naktī.

16.06.2019.

Plkst. 7:00 – 9:25. Nakšņošanas vieta un pļava pie viensētas “Dilles” paliekām. Veikti novērojumi no nakšņošanas vietas uz nogāzes terases, blakus viensētas “Dilles” paliekām, iepretim raktajām bedrēm. Izstaigāta neaizaugusī pļavu daļa un aizaugušo pļavu perifērija pie viensētas “Dilles” paliekām.

Plkst. 9:25 – 11:05. Izbraukta apkaime, t.sk., pa nobraukts bijušo dzelzceļa stigu gandrīz līdz Vankai un apbraukāta Užavas paliene iepretim dabas liegumam, kā arī līdz Alsungai. Novērojumi veikti no lēni braucošas automašīnas un īslaicīgiem apstāšanās punktiem visā maršrutā.

Laika apstākļi optimāli putnu normālai līdz augstai aktivitātei: nomācies, vējš 0 – 2 balles pēc Boforta skalas, palaikam īsi un sīki liņā, gaisa temperatūra +20°C.

Putnu aktivitāte augsta.

Izvērtējamā teritorijā veikta rekogniscējoša izpēte. Tā apsekota, pārvietojoties kājām un no lēni braucošas automašīnas, kā arī veikti putnu novērojumi no iepriekš iezīmētiem un teritorijas apsekojumu laikā nejauši atrastiem novērošanas punktiem. Apsekošanā izmantots binoklis Nikon Monarch 10x36, GPS ierīce Garmin Montana 650 (precizitāti 2–6 m) un fotoaparāts.

Atzinuma sagatavošanā izmantota atzinuma pasūtītāja iesniegtā un pieejamā ornitoloģiskā informācija, veikta kartogrāfiska analīze, izmantojot dažādu karšu, *Natura 2000* teritoriju, putniem nozīmīgo vietu un ornitoloģisko datu digitālos slāņus, kā arī veikta informācijas ievākšana no vietējiem iedzīvotājiem, kas arī izmantota šī eksperta atzinuma sagatavošanā.

Putnu zinātniskajiem nosaukumiem izmantota *BirdLife* rekomendētā sistemātika¹.

2.3. teritorijas statuss atbilstoši aizsargājamām dabas teritorijām noteiktajam statusam (piemēram, mikroliegums, dabas liegums, dabas parks, nacionālais parks), aizsargājamās teritorijas funkcionālā zona, kurā atrodas pētāmā teritorija, ja tā atrodas īpaši aizsargājamā dabas teritorijā;

Izvērtējamā teritorija ir *Natura 2000* teritorija dabas liegums “Diļļu pļavas”. Teritorijai nav izstrādāts dabas plāns un nav funkcionālā zonējuma.

2.4. atzinuma sniegšanas mērķis (piemēram, mikrolieguma izveidošana, dabas aizsardzības plāna izstrāde, detālplānojuma izstrāde, atzinums saskaņā ar normatīvo aktu prasībām, plānotās darbības vai pasākuma izvērtējums);

Ornitofaunas novērtējums dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros.

2.5. vispārīgs pētāmās teritorijas apraksts, arī informācija par teritorijas reljefu un mikroreljefu, hidroloģisko režīmu, sastopamajiem biotopiem un attiecīgās grupas sugām, kā arī apsaimniekošanu (arī informāciju par teritorijas vēsturisko apsaimniekošanu, ja tāda zināma), norādot dabisko, daļēji dabisko un antropogēnas izcelsmes platību īpatsvaru;

Dabas lieguma teritorijā samērā līdzens reljefs ar nelieliem pacēlumiem un seklām ieplakām, t.sk., pārmitrām un pildītām ar ūdeni. Dabas lieguma ZA daļa atrodas uz Užavas upes ielejas nogāzes terasēm. Nogāzes daļā un lielā daļā dabas lieguma mēreni mitri hidroloģiskie apstākļi, gar bijušā šaursliežu dzelzceļa uzbērumu un dažviet dabas lieguma teritorijā pārpurvoti iecirkņi ar stāvošu ūdeni. Lielākā daļa dabas lieguma apaugusi ar kokaugiem – dominē krūmāji un jauni sekundāri meži.

2.6. īss piegulošās teritorijas raksturojums;

Dabas lieguma apkaimei raksturīga mozaīkveida ainava ar lauksaimniecībā izmantojamo, atklāto platību un meža zemju miju. Lauksaimniecības zemes lielākoties apstrādātas. Dabas liegums atrodas regulētās Užavas upes ielejā.

¹ <http://datazone.birdlife.org/species/factsheet>

2.7. konstatētās īpaši aizsargājamās sugas vai sugu grupas un to izplatības īpatnības, norādot izmantotos informācijas avotus, noteikšanas metodiku un vērtēšanas kritērijus, kā arī esošie un potenciālie (ja tos iespējams identificēt) apdraudošie faktori apsekotajā teritorijā un to ietekmes vērtējums;

Turpmākajā tekstā visas nosaukto sugu kategorijas (Latvijas īpaši aizsargājamās sugas², Putnu direktīvas 1. pielikuma putnu sugas³ un sugas, kuru aizsardzībai ir veidojami mikroliegumi⁴) tiek apvienotas zem viena nosaukuma – īpaši aizsargājamās putnu sugas.

Manis veiktajā izvērtējamās teritorijas apsekošanas laikā dabas lieguma teritorijā ir konstatētas trīs īpaši aizsargājamās putnu sugas: dzērve *Grus grus*, grieze *Crex crex* un brūnā čakste *Lanius collurio*.

Par dzērves dzīvotni lielākā vai mazākā mērā uzskatāma visa lieguma teritorija, savukārt griezes un brūnās čakstes dzīvotne ir atklātie zālāji pie viensētas “Dilles” paliekām un skrajos krūmājos to malās (skatīt pielikuma 16. attēlu).

Ormanīša *Porzana porzana* un mazā ormanīša *Porzana parva*, kā arī mazā dumpja *Ixobrychus minutus* klātbūtne dabas lieguma teritorijā ir maz ticama, ņemot vērā pārmitro un slapjo vietu salīdzinoši nelielo platību, dabas lieguma ievērojamo aizaugumu ar kokaugiem un pārmitro un slapjo vietu sezonālo izžūšanu, īpaši ligzdošanas sākuma periodā maija mēnesī, kā tas bija vērojams 2019. gada maijā⁵.

Mazāk, kā kilometra attālumā uz DR no DL teritorijas veikts vēja elektrostaciju būvniecības ietekmes izvērtējums uz savvaļas putnu populācijām saistībā ar tur plānoto vēja parka izbūvi, taču šī vēja parka ietekme nav attiecināma uz DL teritoriju un nerada nopietnus riskus liegumā sastopamajām ornitofaunas vērtībām.

15.06.2019. plkst. 18:58 brūnā čakste – novērots 1 tēviņš, sēžam uz nokaltuša krūma dabas lieguma teritorijā, tā Z daļā blakus bijušai dzelzceļa stigai (koordinātas: X 353827, Y 6324744). Pēc dažām minūtēm putns ielidoja Užavas palienē ārpus dabas lieguma teritorijas. Citviet dabas lieguma teritorijā šī suga nav reģistrēta. Iespējams, ka krūmu apaugums ir pārāk blīvs (lai arī tas ir mozaikveida) un lakstaugu veģetācijas, kā arī kūlas augstums un blīvums starp krūmiem ir pārāk liels, kas pasliktina šīs sugas barošanās apstākļus.

15.06.2019. plkst. 20:35 no raktajām bedrēm iepretim viensētas “Dilles” paliekām (koordinātas: X 354088, Y 6323954) paceļas 1 ad. dzērve un aizlido Z virzienā. Paaudzis jaunulis aiziet pa pļavu D virzienā. Domājams, ka dabas lieguma teritorijā slapjumos ligzdo vismaz 2 dzervju pāri, jo 3 – 4 dzervju klaigas no Z slapjumiem dzirdētas 15.06.2019. ap plkst. 5:00 no rīta.

15.06.2019. plkst. 20:55 griezes 1 īp. ar pārtraukumiem dzied iepretim viensētas “Dilles” paliekām (koordinātas: X 354107, Y 6324037). Plkst. 21:45 tam pievienojas vēl viens īp. (koordinātas: X 354187, Y 6323970) un plkst. 22:15 vēl viens (koordinātas: X 354144, Y 6324131). Visas dzied neaizaugušajā zālājā iepretim viensētas “Dilles” paliekām, citviet balsis dabas lieguma teritorijā no viensētas “Dilles” paliekām nav dzirdamas (bet nav izslēgts, ka 1 – 2 griezes varētu būt konstatējamās dabas lieguma Z daļas zālājos, kurās tiek veikti apsaimniekošanas pasākumi). Ņemot vērā neizaugušā zālāja mazo platību, nav izslēgts, ka 1 – 2 griezes no dzirdētajām ir laicīgas ienācējas no apkārtējiem zālājiem, kur pašlaik notiek pļaušana. Atjaunojot vienlaidu zālājus vismaz 100 ha platībā, sagaidāma neliela lokāla šīs sugas populācijas izveidošanās dabas lieguma teritorijā.

² Ministru kabineta noteikumi Nr. 396 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu" (2000. gada 14. novembrī).

³ Directive 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council of 30 November 2009 on the Conservation of Wild Birds.

⁴ Ministru kabineta noteikumi Nr. 940 "Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu" (2012. gada 18. decembrī).

⁵ Saskaņā ar L. Blankas sniegto informāciju par hidroloģiskajiem apstākļiem dabas liegumā “Dijļu pļavas” 2019. gada maijā.

16.06.2019. īpaši aizsargājamās putnu sugas nav konstatētas. Zālājā iepretim viensētas “Dilles” paliekām vispār nav konstatēta neviena putnu suga, kas ir raksturīga zālājiem.

1. tabula. Īpaši aizsargājamās sugas teritorijā un to aizsardzības statuss

Nr. p.k.	Sugas nosaukums latviski	Sugas nosaukums latīniski	Sugas aizsardzības statuss valstī		Sugas labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums valstī kopumā (atbilstoši ETC datiem, tikai direktīvu pielikumos iekļautajām sugām) ⁶
			Īpaši aizsargājama suga atbilstoši 14.11.2000. MK noteikumiem Nr.396	Putnu vai Biotopu direktīvu pielikumos iekļauta suga	
1.	Dzērve	Grus grus	X	X	Īstermiņā populācijas lielums stabils, ilgtermiņā pieaug.
2.	Grieze	Crex crex	X	X	Īstermiņā populācijas lielums pieaug, ilgtermiņā pieaug.
3.	Brūnā čakste	Lanius collurio	X	X	Īstermiņā populācijas lielums stabils, ilgtermiņā pieaug.

2. tabula. Direktīvu pielikumos iekļauto sugu populāciju lielums un sugu dzīvotņu platība

Nr.p. k.	Sugas nosaukums (latviski un latīniski)	Sugas populācijas lielums teritorijā		Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju Natura 2000 teritorijās Latvijā kopumā	Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju valstī ⁷	Sugas dzīvotnes platība (ha)	Sugas dzīvotnes platības attiecība (%) pret sugas dzīvotnes platību Natura 2000 teritorijās Latvijā kopumā
		Min.	Maks.				
1.	Dzērve (Grus grus)	1 – 3		Nav datu.	0,04 – 0,2	50 – 100	Nav datu.
2.	Grieze (Crex crex)	0 – 3		Nav datu.	0 – 0,005	10 – 20	Nav datu.
3.	Brūnā čakste (Lanius collurio)	0 – 3		Nav datu.	0 – 0,004	50 – 100	Nav datu.

Interneta vietnes Dabasdati.lv datu bāzē un Dabas aizsardzības pārvaldes dabas pārvaldības sistēmā OZOLS īpaši aizsargājamo putnu sugu, un citu atzīmējamu sugu (piemēram, migrējošie putni) novērojumi dabas liegumā “Diļļu pļavas” nav reģistrēti. Atzīmējami novērojumi nav reģistrēti arī dabas lieguma tuvākajā perifērijā.

Dabas lieguma “Diļļu pļavas” *Natura 2000* standarta datu formā ir ierakstītas divas *Natura 2000* teritoriju kvalificējošas sugas (baltais stārķis *Ciconia ciconia* 0 – 1 pāris un grieze 3 – 10 pāri (jeb vokalizējoši tēviņi), no tām dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros 15.–16.06.2019. veiktajā teritorijas apsekošanā ir konstatēta 1 suga (proti, grieze).

2.8. konstatētie Latvijā un Eiropas Savienībā īpaši aizsargājamie biotopi, biotopi ar specifiskām izplatības īpatnībām Latvijā un konstatēto biotopu kvalitāte, norādot izmantotos informācijas avotus, noteikšanas metodiku un vērtēšanas kritērijus, kā arī esošie un potenciālie (ja tos iespējams identificēt) apdraudošie faktori apsekotajā teritorijā un to ietekmes vērtējums; un 2.9. citas apsekotās teritorijas bioloģiskās daudzveidības un ainavas saglabāšanai nozīmīgas vērtības, piemēram, dižkoki, veci koki, alejas, zinātniski nozīmīgas sugu atradnes;

Nav manā kompetencē.

⁶ EIONET. 2014. Article 12 report <http://bd.eionet.europa.eu/article12/report?period=1&country=LV>

⁷ Avots aprēķiniem: EIONET. 2014. Article 12 report <http://bd.eionet.europa.eu/article12/report?period=1&country=LV>

2.10. pētāmās teritorijas aizsargājamo dabas un ainavas vērtību labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības un darbības, lai uzlabotu konstatēto sugu un biotopu stāvokli un bioloģisko vērtību neatkarīgi no to aizsardzības statusa;

Atbilstoši secinājumiem šī atzinuma 2.11.punktā.

2.11. secinājumi par plānotās darbības vai pasākuma ietekmi uz konstatēto sugu un biotopu stāvokli un bioloģisko vērtību, kā arī uz piegulošo teritoriju un nosacījumi darbības vai pasākuma veikšanai.

Ilgstoša zālāju apsaimniekošanas trūkuma vai tā neesamības dēļ, kā arī dzīvotņu fragmentācijas unniecīgo platību dēļ dabas lieguma “Diļļu pļavas” ornitofauna ir nabadzīga kā īpaši aizsargājamo zālāju putnu sugu, tā arī parastu zālāju putnu sugu ziņā. Šis apstāklis nosaka dabas lieguma dzīvotņu neatbilstību pat potenciāla putnu BVZ statusam.

Dabas lieguma “Diļļu pļavas” *Natura 2000* standarta datu formā ierakstīto putnu sugu populācijas lieluma izmaiņas, salīdzinot minētos datus ar 209. gada 15.–16. jūnijā apsekojumā ievāktajiem, ir neiespējami izskaidrot dēļ trūcīgās informācijas par senāko datu ievākšanas laiku, apstākļiem un putnu dzīvotņu stāvokli datu ievākšanas laikā. Tomēr, var pieņemt, ka nozīmīgāko lomu populāciju lieluma samazinājumā spēlē zālāju putnu sugu dzīvotņu degradēšanās un izzušana.

Sekojoši, pašlaik dabas liegumā “Diļļu pļavas” pārstāvētās putnu dzīvotnes ir uzskatāmas par suboptimālām līdz pilnībā nederīgām zālāju putniem un teritorijas veģetācijas nomaiņas gaitā (ja netiks veikti atbilstoši zālāju atjaunošanas un tālākas apsaimniekošanas pasākumi) vēl ilgstoši nebūs piemērotas meža putniem, ņemot vērā apstākli, ka dabas lieguma teritorijas kokaugu apaugumu pamatā veido krūmāji un jauni sekundāri sīklapju meži.

Līdz ar to, putnu dzīvotņu atjaunošanas un turpmākas saglabāšanas nolūkā ir nepieciešams izveidot vismaz 100 ha lielu zālāju platību, kas optimālā gadījumā ir telpiski savienojama ar blakus esošajām ganībām Užavas upes palienē, tādējādi ievērojami palielinot atjaunoto zālāju pievilcību putniem.

Veicot hidroloģiskā režīma izmaiņas (bebru dambju likvidēšana un ūdens novadgrāvju atjaunošana), iespēju robežās saglabājamās pārmitrās un slapjās vietas, bet tādā apmērā un intensitātē, lai būtu iespējama zālāju apsaimniekošana.

Rekomendējamie putnu aizsardzības pasākumi

Pagaidām speciāli pasākumi nav nepieciešami, tiem jābūt atbilstošiem *Natura 2000* teritoriju aizsardzības un apsaimniekošanas prasībām saskaņā ar likumdošanas normām.

Speciāls zonējums nav nepieciešams, rekomendējams visu teritoriju saglabāt kā dabas liegumu.

Rekomendējamie putnu dzīvotņu apsaimniekošanas pasākumi

Līdz šim šai teritorijai nav bijis nedz dabas aizsardzības, nedz apsaimniekošanas plāns, tāpēc nekādu veikto pasākumu efektivitātes izvērtēšana nav iespējama.

Tā kā, dabas liegums “Diļļu pļavas” ir B kategorijas teritorija (t.i., teritorija, kas noteikta atbilstoši ES direktīvai „Par dabisko biotopu, savvaļas faunas un floras aizsardzību”, 92/43 EEK) un teritorijas zālāju un piekrastes (liedaga, kāpu) ornitofauna ir salīdzinoši nabadzīga, tad šo dzīvotņu apsaimniekošana dabas lieguma teritorijā būtu pakārtojama biotopu apsaimniekošanas interesēm.

3. tabula. Rekomendējamie apsaimniekošanas pasākumi dabas liegumā “Diļļu pļavas” ar nolūku atjaunot un uzturēt optimālā stāvoklī zālāju putnu dzīvotnes.

Suga	Apsaimniekošanas pasākumi kas jāveic sugas izplatības areāla daļās kurās suga jāuztur esošajā populācijā	Apsaimniekošanas pasākumi kas jāveic sugas izplatības areāla daļās kurās sugas populācija ir jāpalielina	Apsaimniekošanas pasākumi kas jāveic sugas potenciālajās izplatības teritorijās , lai tās kļūtu sugai atbilstošas
Grieze	Zālāju pļaušana un noganīšana.	Zālāju atjaunošana un turpmāka uzturēšana (pļaušana un noganīšana).	Zālāju atjaunošana un turpmāka uzturēšana (pļaušana un noganīšana).

3. Ja atzinumu sniedz par vairākām biotopu grupām, sugām vai sugu grupām, to aprakstu un izvērtējumu atbilstoši šo noteikumu 2.7., 2.8., 2.10. un 2.11.apakšpunktam sniedz atsevišķi par katru biotopu grupu, sugu vai sugu grupu.

Atzinumā ir veikts ornitofaunas novērtējums dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros.

4. Atzinumam pievieno kartoshēmu ar norādītām koordinātām, ja iespējams, – arī kartes un fotogrāfijas.

Kartogrāfiskais materiāls vektordatu formā ir iekļauts atzinuma saturā kā elektroniski parakstīta dokumenta daļa.

5. Atzinumā var ietvert papildu informāciju, ko eksperts atbilstoši savai izglītībai un profesionālajai pieredzei, kā arī iegūtajam sertifikātam sugu un biotopu aizsardzības jomā uzskata par nepieciešamu.

Visa informācija un tās analīze, kā arī secinājumi ietverti atzinuma saturā.

06.03.2020.

Rolands Lebuss

tālr.: 29489097
e-pasts: rolands.lebuss@lob.lv

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu.

PIELIKUMS

1. – 3. attēls. Putniem nozīmīgākais saglabājies zālāju fragments dabas liegumā pie viensētas “Dilles” paliekām (fotografēts 16.06.2019., foto autors R. Lebuss).

4. – 6. attēls. Zālāju pie viensētas “Dilles” paliekām ieskauj krūmāju platības (fotografēts 16.06.2019., foto autors R. Lebuss).

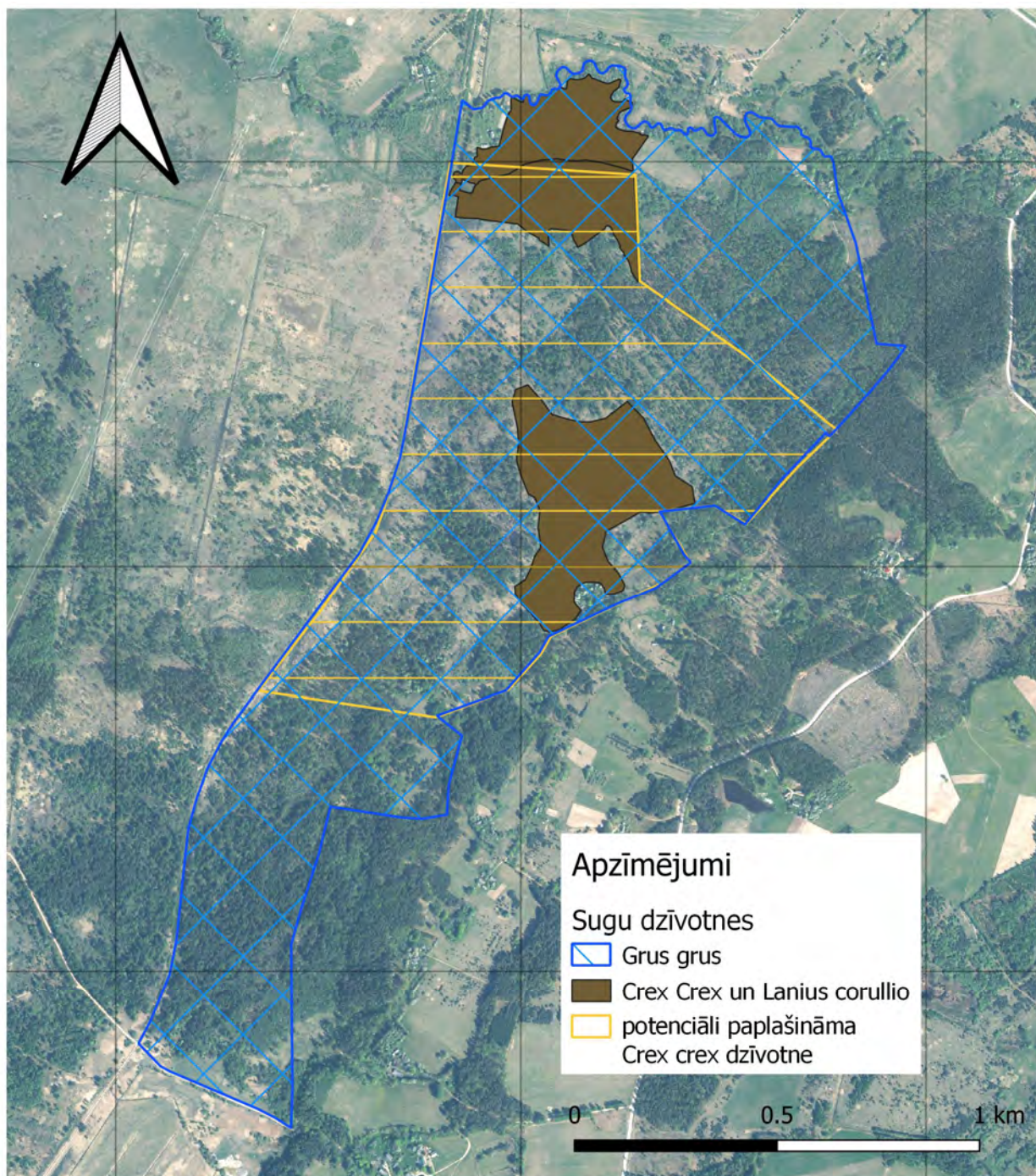
7. – 9. attēls. Užavas upes palīene, kas robežojas ar dabas liegumu un, kurā ierīkotas un tiek paplašinātas ganības (fotografēts 16.06.2019., foto autors R. Lebuss).

10. – 12. attēls. Veicot dzīvotņu atjaunošanu, rekomendējams iespēju robežās saglabāt pārmitrās un slapjās vietas (fotografēts 16.06.2019., foto autors R. Lebuss).

13. – 15. attēls. Ganības un zālāji Užavas upes palienē dabas lieguma periferijā (fotografēts 16.06.2019., foto autors R. Lebuss).

16. attēls. Konstatēto ĪA putnu sugu potenciālās dzīvotnes DL "Dīļu pļavas" teritorijā.